

I. IGRAJMO SE POVIJESTI

1. Povijesni izvori

1. Što misliš, zašto čovjeka zanima prošlost?

---

2. Svrstavaj. Koji povijesni izvor kamo pripada?

zemljana posuda, novac, novine, ruševine tvrđave, grobni spomenik, autobiografija (vlastiti životopis), kip, mač, olupina broda, u kamen uklesani zakoni, fotografija, čovječje kosti, službeno pismo, list

Materijalni (predmetni)	
Pisani	
Oba	
Nijedan	

3. Koji – djeci osobito dragi – narodni običaj objašnjava ova srednjovjekovna priča:

„Živio je neki siromašan čovjek sa ženom. Imali su tri kćeri. Bili su tako siromašni da im se kćeri, budući da nisu imali prćije, nisu mogle udati. Dočuo je to biskup (to jest glavni svećenik) Nikola; noću se prošetao ispred njihova prozora, i u sobu im bacio toliko novca koliko je bilo dovoljno da se pošteno udaju.”

Odgovor je drukčiji oblik svećenikova imena: _____

4. Povjesničari koji se bave upoznavanjem prapovijesti često proučavaju afričke domorodce. Zašto?

---

5. Kakve se predmetne i pisane uspomene čuvaju u vašoj obitelji o tebi, tvojim roditeljima, djedu i baki ili o još starijim vremenima?

predmetne: _____

_____

pisane: _____

_____

Ako ti roditelji dopuste, na sat povijesti donesi jedan-dva predmeta ili dokumenta.

6. Istražuj prošlost vaše obitelji.

a) Odaberi temu za istraživanje.

Na primjer:

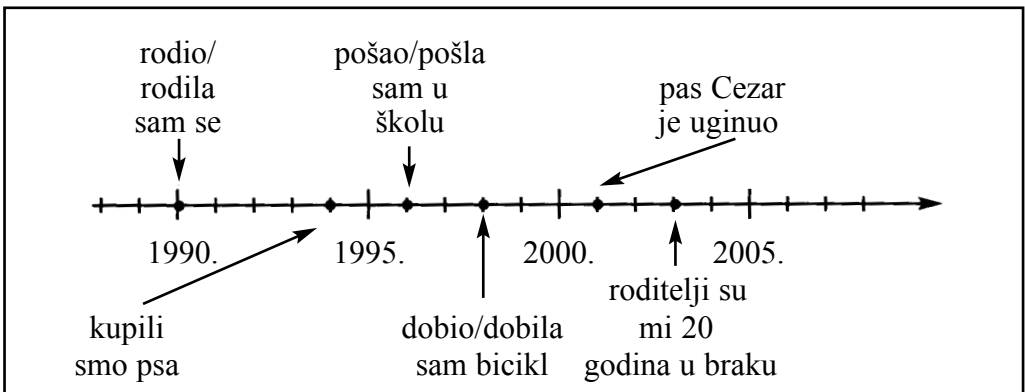
u kakvoj su kući, stanu živjeli moji djed i baka;
čime se za svojega radnog vijeka bavio moj djed?
zanimljiv običaj, hobi, zanimanje u prošlosti moje obitelji.

b) O temi pitaj „kazivače” (roditelji, djed, baka).

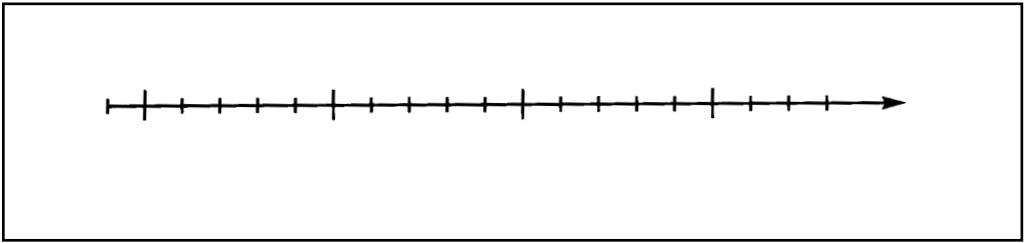
Iđi od njih neke dokumente u svezi s odabranom temom. (Pisma, dopisnice, fotografije, svjedodžbe, iskaznice itd.)

c) Na temelju tih izvora, dakle na osnovi točke a i b napiši sastavak od nekoliko rečenica (to jest povijesnu studiju). Na kraju te studije navedi izvore!

7. Napravi vremensku vrpcu o svome dosadašnjem životu. Primjerice ovako:

Ovamo:

8. Bude li neki povjesničar za 500 godina proučavao naše doba, kakvima će se izvorima najviše služiti?

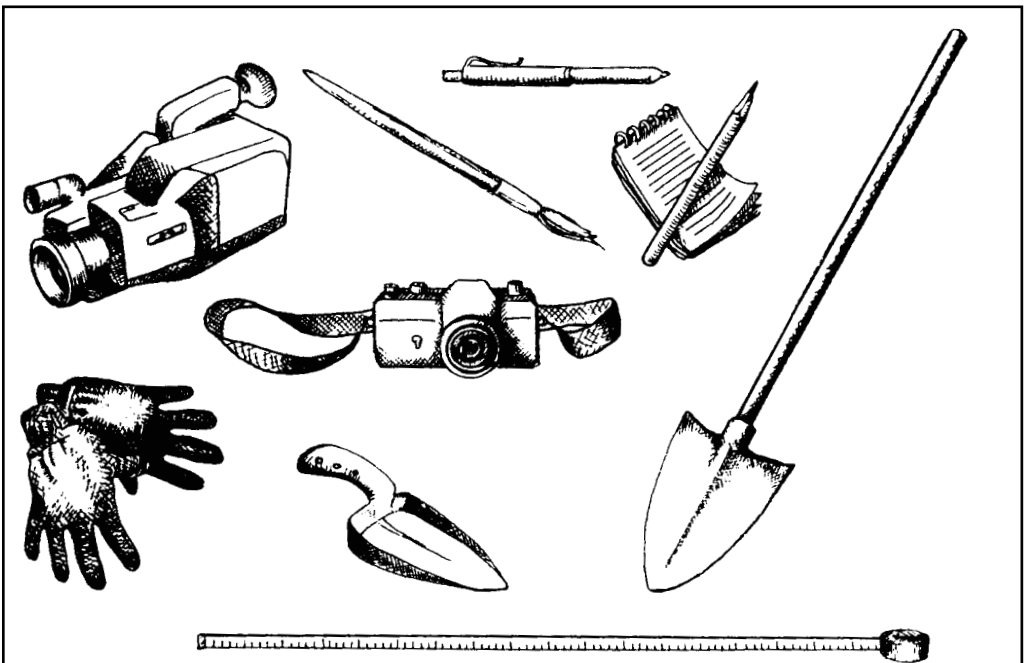
pismeni: _____

predmetni: _____

drugi: _____

2. „Potonula” povijest

1. Ovo su pribori kojima se arheolog najčešće služi. Reci što se za što upotrebljava.

2. Kopajući na jednom arheološkom nalazištu, ovim su redosljedom otkopali oruđe, pribore: najprije želježno, zatim brončano, u najdonjem sloju pak kameno i koštano oruđe. Kakav je redosljed nastanka tih nalaza?

najstariji: _____

stari: _____

manje stari: _____

3. Ima jedan svjetski poznat europski grad koji nije građen na kopnu, nego na močvarnoj morskoj obali, na više milijuna stupaca. Na žalost iz godine u godinu malo, ali stalno tone, poput bajoslovnoga grada u ovoj lekciji. Znaš li mu ime?

_____

4. Što misliš, tko je vlasnik iz zemlje iskopanih, često vrlo vrijednih arheoloških nalaza? Odgovori nakon što si pročitao ovaj tekst o stvarnom događaju.

„U Kelebiji koja se nalazi nedaleko od Aljmaša (Bácsalmás) neka brigada zadužena za prijevoz pijeska našla je bogat grob. Bratski su podijelili pronađene predmete: zlatne naušnice i poludragulje. To je preraslo u policijski slučaj na kraju kojega su spomenuti predmeti predani arheolozima županijskog muzeja.”

Tko je vlasnik tih nalaza? Podcrtaj pravilni odgovor.
onaj tko ih nađe – arheolozi županijskog muzeja – država

5. Po čemu arheolog zna – ako zna – gdje treba vršiti iskopavanja?

_____
_____
_____

6. U svesku s naslovom *Sjećajmo se davnašnjih ljudi (Emlékezzünk a régiokról...)* u seriji *Slikovna povijest (Képes történelem)* možeš čitati zanimljive stvari o arheologiji. (Knjigu je napisao glasoviti arheolog Gyula László.) Na osnovi gornje slike na 10. stranici napiši nazive takvih arheoloških pribora kojih nema na crtežu prvog zadatka.

_____
_____

7. Na 8. stranici čitanke *Uzbudljivi stari vijek (Az ókor izgalmás világa)*. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000.) pročitaj štivo *Potonuli brod (Az elsüllyedt hajó)*. Pismeno odgovori na prvo pitanje.

_____
_____
_____

II. PRAPOVIJEST

3. Početak povijesti

1. Napiši kako se – prema procjenama – tijekom svog razvoja razvijalo čovječje tijelo.

a) Stas: _____

_____

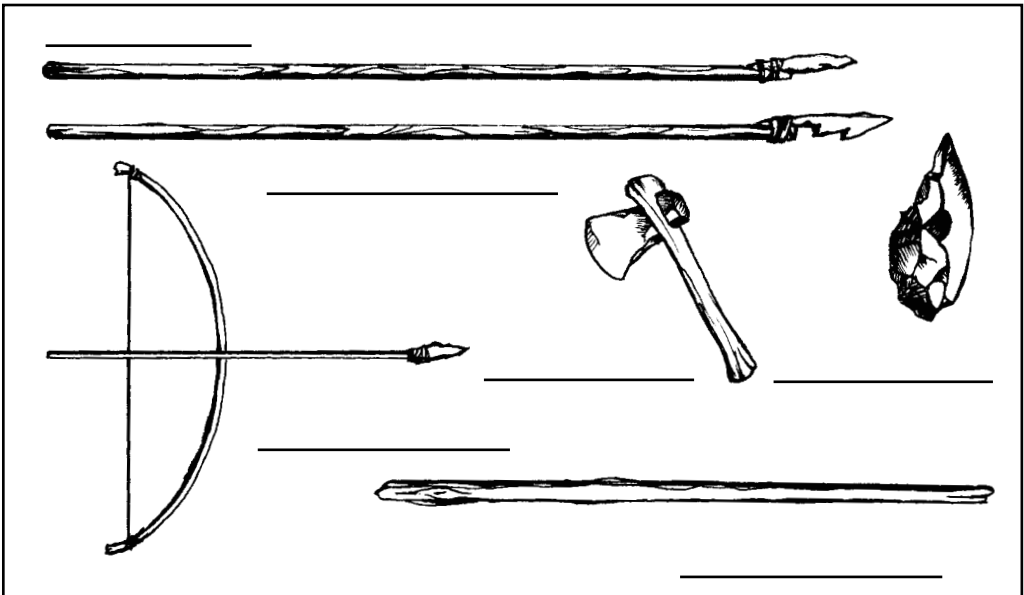
b) Ruke: _____

_____

c) Lubanja: _____

_____

2. Na crtu napiši naziv pojedinog oruđa i oružja. Obrojčavanjem (obilježavanjem brojaka) stavi ih u vremenski slijed (kronološki red).

3. Često i životinje obavljaju oku privlačnu djelatnost. Gradnja košnice pčela ne zaostaje iza rada vrsnoga graditelja; ili se sjeti kako ptice prave gnijezdo.

a) Znaš li još koji sličan primjer? _____

_____

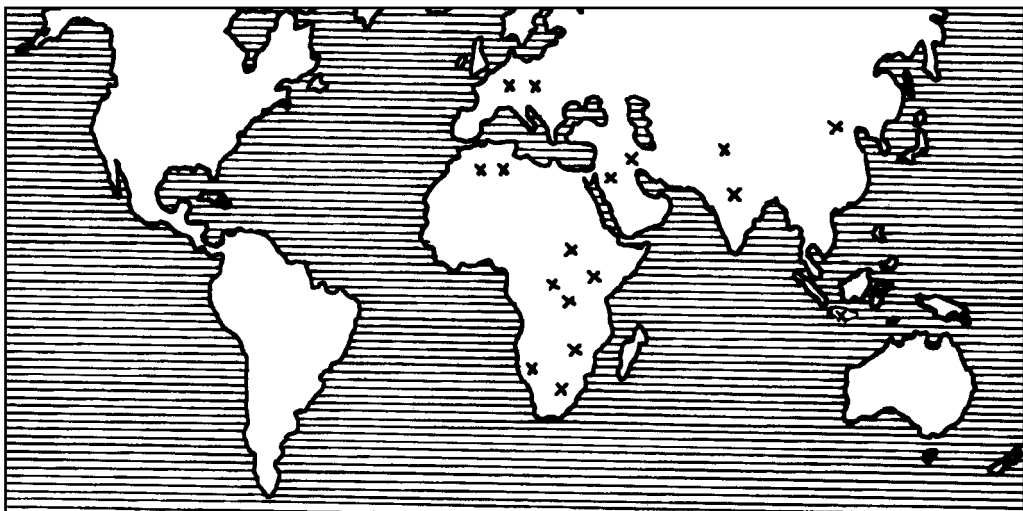
b) Razmišljaj! Što je razlika između rada ljudi i djelatnosti životinja? _____

---

4. Ovaj slijepi zemljovid pokazuje najpoznatija nalazišta naših dalekih predaka. Napiši imena kontinenata.

Na kojem je kontinentu pronađeno najviše nalaza pračovjeka? _____

Na kojem uopće nisu pronađeni takvi nalazi? _____

Zašto ih nema? _____

5. Što je opsidijan? _____

6. Gdje je u Mađarskoj pronađen najpoznatiji nalaz pračovjeka?

Zašto su ga nazvali upravo Samuelom (Sámuel)? _____

7. Navedi najvažnije čimbenike po kojima se čovjek razlikuje od životinja?

---

8. Kakve veze sastav Beatles ima s praarheologijom?

Takve da Lucie (o kojoj možemo čitati u ovoj lekciji) ime je dobila po jednoj beatleskoj pjesmi. U arheološkom taboru gdje je pronađen taj nalaz arheolozi su danonoćno slušali pjesmu „Lucie na nebu, s dijamantima”, zato su kosturu nadjenuli to ime.

Koliko je godina imala Lucie kada je umrla? _____

Što misliš, u dobi kada je umrla je li smatrana mladom ili starom? _____

4. Kako je živio prapovijesni čovjek?

1. Kakvim je djelatnostima prapovijesni čovjek pribavljao hranu?

---

2. Grabežljive su životinje oduvijek lovile. Kakvu razliku uočavaš između načina lova prapovijesnih ljudi i životinja?

---

3. Usporedi način lova prapovijesnog i današnjeg čovjeka. Koje su glavne razlike?

a) U oružju: _____

---

b) U cilju lova: _____

---

c) U važnosti lova: _____

---

4. Napiši nekoliko primjera o tome za što su upotrebljavali vatru u prapovijesno doba.

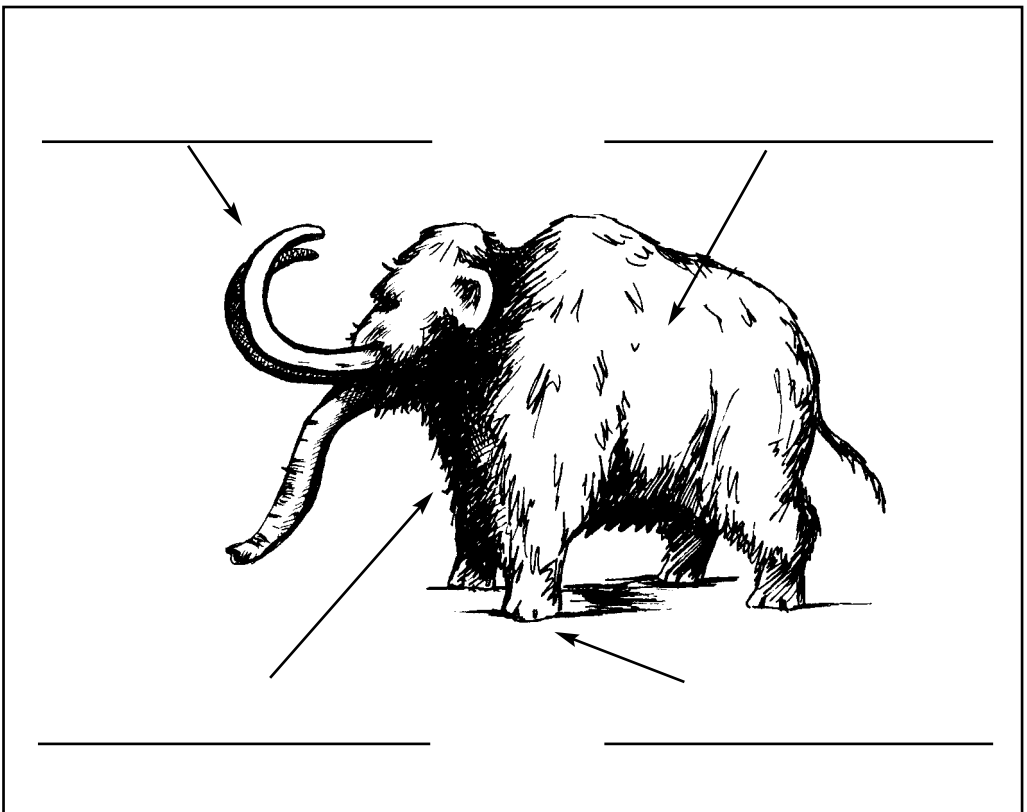
5. I za što je upotrebljavamo sada? _____

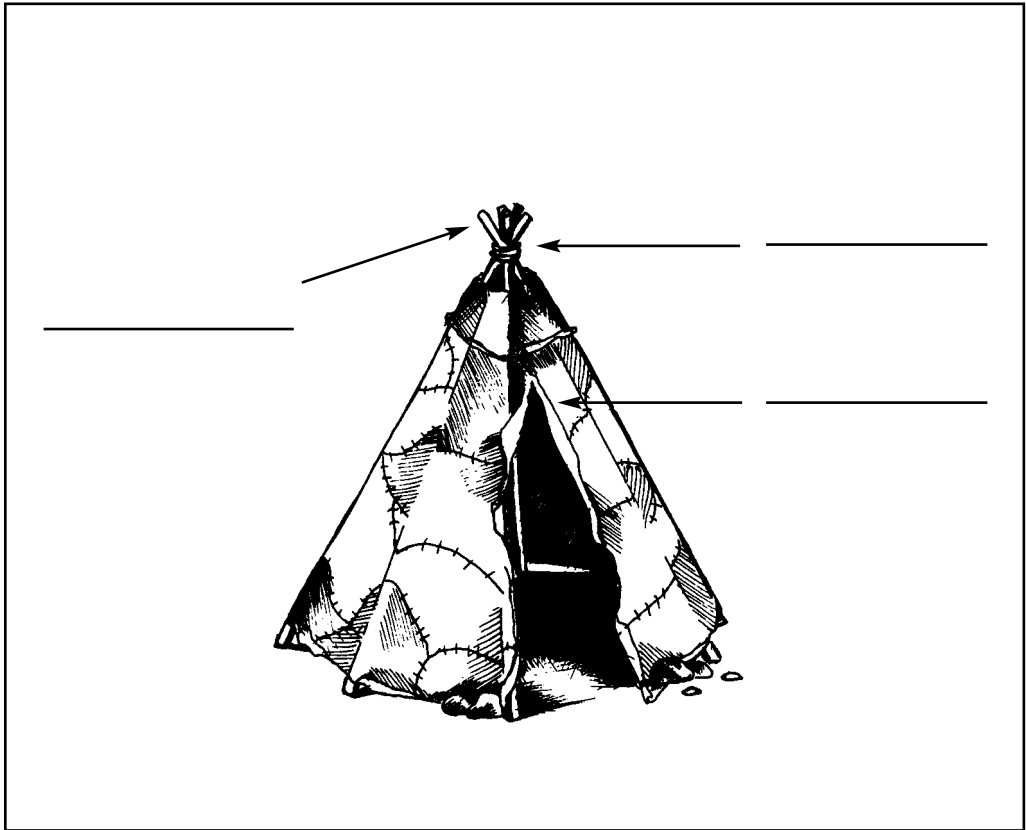
---

6. Pokraj pojedinih dijelova mamutova tijela napiši za što su ga prapovijesni ljudi mogli upotrebljavati.

7. Kakve su materijale upotrijebili za izradu šatora koji vidiš na ovome crtežu?

5. Umjetnost ili čarolija?

1. U kakvu je svrhu prapovijesni čovjek izrađivao crteže, kipove, slike?

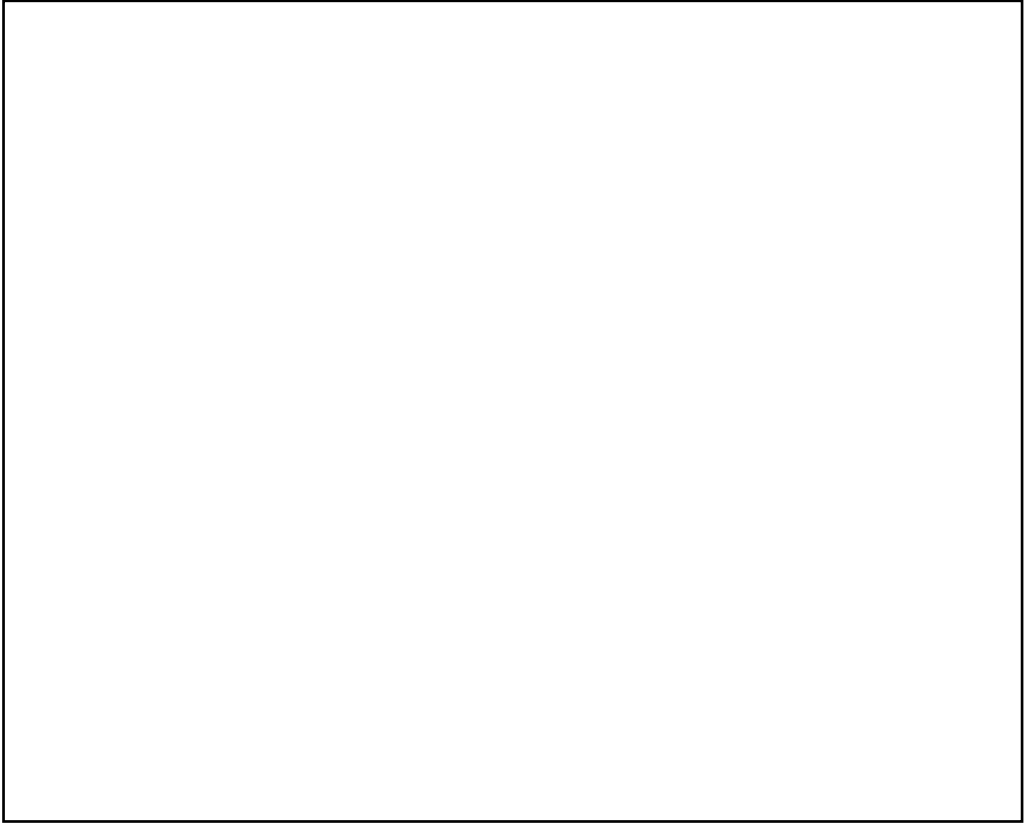
2. Navedi takva praznovjerja u koja neki ljudi još i danas vjeruju.

---

3. Precrtaj ovamo jednu špiljsku sliku. (Na primjer iz udžbenika *Tér–forma–szín*, iz udžbenika povijesti, ili iz neke druge slične knjige.)

4. Gdje su pronašli najpoznatije špiljske slike? _____

_____

5. Što su najčešće teme špiljskih slika? _____

_____

6. Kakve je materijale prapovijesni čovjek upotrebljavao za izradu špiljskih slika?

_____

7. Što znači riječ magija? _____

_____

 8. U čitanci *Uzbudljivi stari vijek (Az ókor izgalmás világa)* pogledaj crtež koji prikazuje pozitivnu i negativnu sliku (13. stranica). Reci kako se one izrađuju?

9. Po čemu znamo da su ljudi na kraju prapovijesnoga doba već vjerovali u zagrobni život?

---

10. Što misliš, zašto su mrtvace često obojali crvenkastim okerom?

---

11. Na sljedeća pitanja nema siguran odgovor u knjigama povijesti jer se o njima ne slažu podjednako ni znanstvenici. Po tvome mišljenju koji su točni odgovori? Ovdje odgovori samo ukratko (podcrtavanjem), a o njima raspravljajte na satu povijesti.

Prapovijesni je čovjek smatrao da lov može biti uspješan samo nakon obavljanja vradžbine.

da – ne

Nakon obavljanja vradžbine, obreda doista su uspješnije lovili.

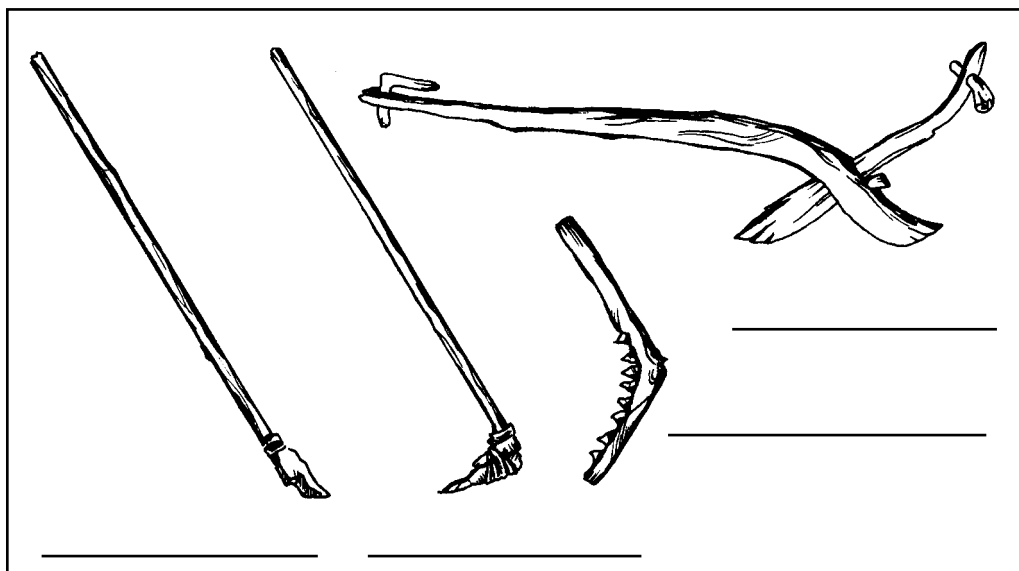
da – ne

Vračevi, čarobnjaci zapravo nisu ni vjerovali u te obrede, nego su namjerno varali ostale ljude.

da – ne

6. Početak proizvodnje hrane

1. Pod pojedine crteže napiši naziv oruđa.

2. Opiši izradu kamene motike.

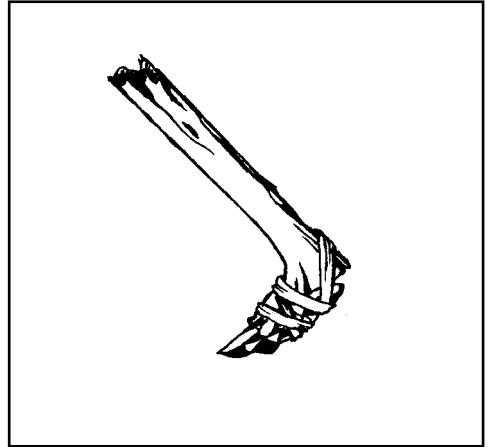

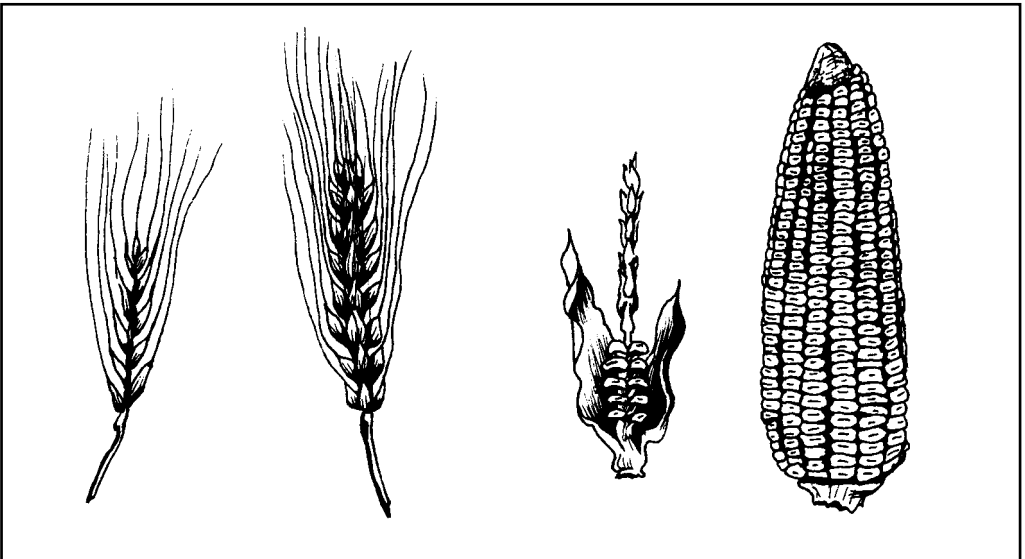
---

3. Usporedi crteže divljih i oplemenjenih žitarica. Što su glavne razlike?

---

divlji ječam

uzgojeni ječam

divlji kukuruz

uzgojeni kukuruz

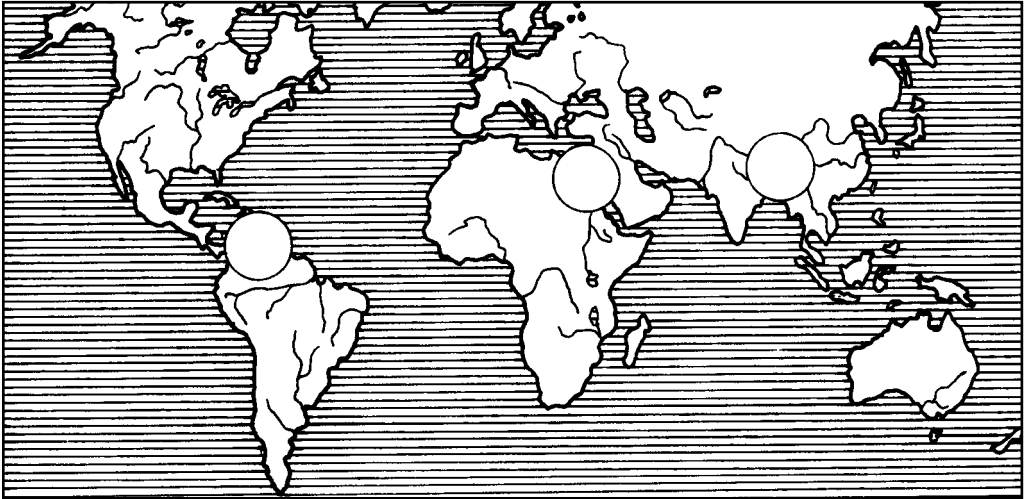
Znaš li s kojega kontinenta potječe kukuruz? _____

4. Koje žitarice potječu s ovih područja? Brojke upiši u slijepu kartu.

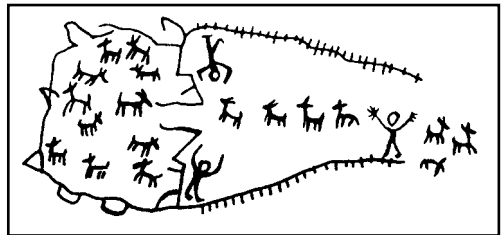
1. Sjeverna Afrika i zapadna Azija: _____

2. Istočna Azija: _____

3. Amerika: _____

5. Ovaj starodrevni, u stijenu uklesani crtež prikazuje hvatanje divokoza. Ispričaj kako je to moglo biti.

6. U svesku pod naslovom *Starodrevne kulture, prve države (Ősi kultúrák, születő államok)* objavljenom u seriji *Nova slikovna povijest (Új képes történelem)* pročitaj poglavlje *Osvajanje prirode (A természet meghódítása)*. U kakvoj je vezi osnivanje selâ sa stočarstvom i zemljoradnjom?

---

7. Prvi obrtnici

1. Napiši primjer za to zašto je čovjeku proizvođaču potrebno više i drukčijih sredstava, oruđa nego njegovu pretku koji se bavio lovom i ribolovom.

---

2. Što je razlika između glinene i pečene zemljane posude? _____

Zašto je pečena zemljana posuda bolja? _____

Zašto je treba premazati caklinom? _____

---

3. Pročitaj ovo arheološko izvješće, zatim odgovori na pitanja.

„Na terasama te padine, iznad potoka arheolozi su pronalazili sve više klesanih kamenja na čijim su plosnatim, glatko izglaćanim stranama uočavali uklesane obrise već dobro poznatih brončanih predmeta. Bili su to kalupi za lijevanje, mjesni dokazi industrijske serijske proizvodnje. Zatim su zaredom otkrivene i ostale potrepštine taljenja i izrade slitina, glinene cijevi mjehova, kalupi, brončana šljaka koja je ostala iza taljenja, i na kraju i najbitnije poprište: ruševine kamenih i glinenih peći.”

(Brdo Sveti Vid, Velem, Željezna županija)

a) Zašto su u kamen uklesali oblik brončanih predmeta? _____

---

b) Za što su upotrebljavali mjehove? _____

---

c) Zašto su arheolozi pronašli samo cijevi mjehova? _____

---

d) Zašto je peć najvažniji dokaz obrade bronce? _____

---

e) Što je šljaka? _____

4. Napravi glinenu posudu na način opisan u udžbeniku. Zamoli roditelje, pa je na logorskoj vatri ili u pećnici ispecite, zatim je uresi (ukrasi) uzorcima. (Ako ne možeš nabaviti gline, možeš upotrijebiti i plastelin, no onda je ne možeš ispeći.)

5. Koja je razlika između bakra i bronce? _____

_____

6. Što je vuna? _____

_____

7. Od kakva si je materijala prapovijesni čovjek izrađivao odjeću?

_____

_____

8. Od niti se izrađuje tkanina. Ali od čega se dobiva nit?

_____

_____

9. Prije mnogo tisuća godina na području današnje Francuske neki obrtnik sakrio je svoje pribore, alate. Možda su selo razbojnici napali? Srećom, te alate nisu našli razbojnici, nego današnji arheolozi. Pročitaj 32. stranicu sveska Starodrevne kulture, prve države (*Ősi kultúrák, születő államok*) objavljenog u seriji Nova slikovna povijest (*Új képes történelem*).

a) Čime se bavio taj obrtnik? _____

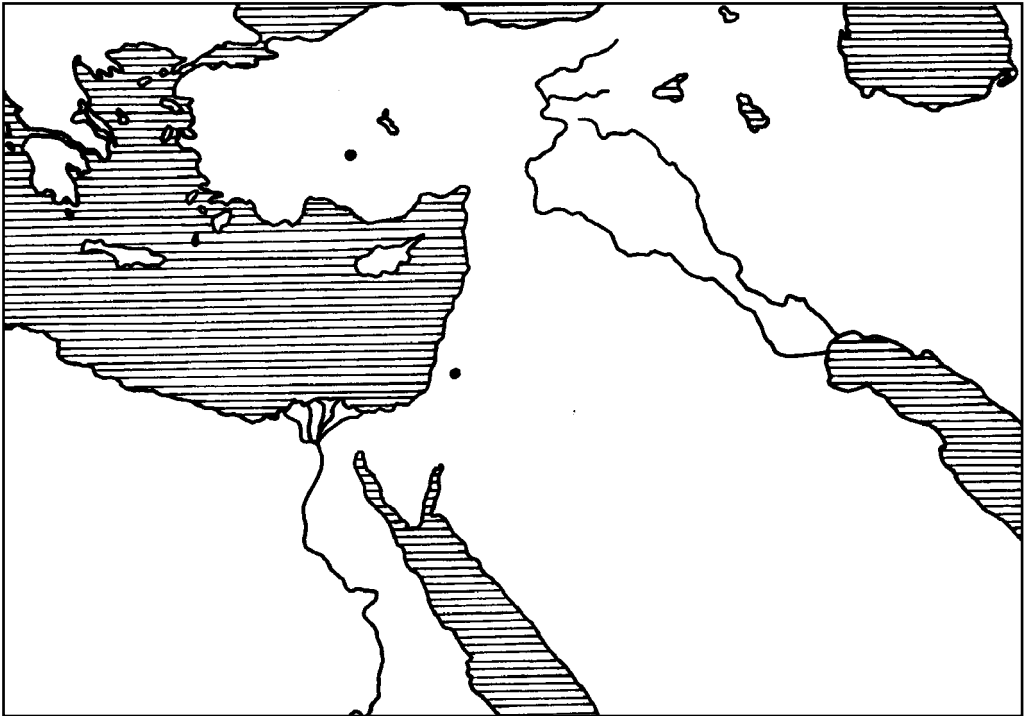
b) Koji su mu bili najvažniji pribori, alati? _____

_____

c) Koji je kralj zapošljavao 300 ljevača bronce? _____

8. Prve ratarske zajednice

1. Pomoću povijesnog atlasa u ovaj slijepi zemljovid upiši imena sljedećih velikih rijeka: Tigris, Eufrat, Nil. Pokraj odgovarajućih točaka upiši imena ovih gradova: Jerihon, Çatal Hüyük.

Usporedbom povijesnog i zemljopisnog atlasa ustvrdi u kojim se današnjim zemljama nalaze ruševine Jerihona, Çatal Hüyüka.

Jerihon: _____

Çatal Hüyük: _____

2. Pročitaj ulomak starovjekovne pjesme Stvaranje motike.

„Gospodin je načinio savršeno djelo.
Nakon što je sunce zažarilo, napravio je motiku,
odredio je posao, raspored kopanja,
ruku je ispružio prema motiki, prema košari.”

a) Čime nepoznati pjesnik daje naslutiti važnost motike?

_____